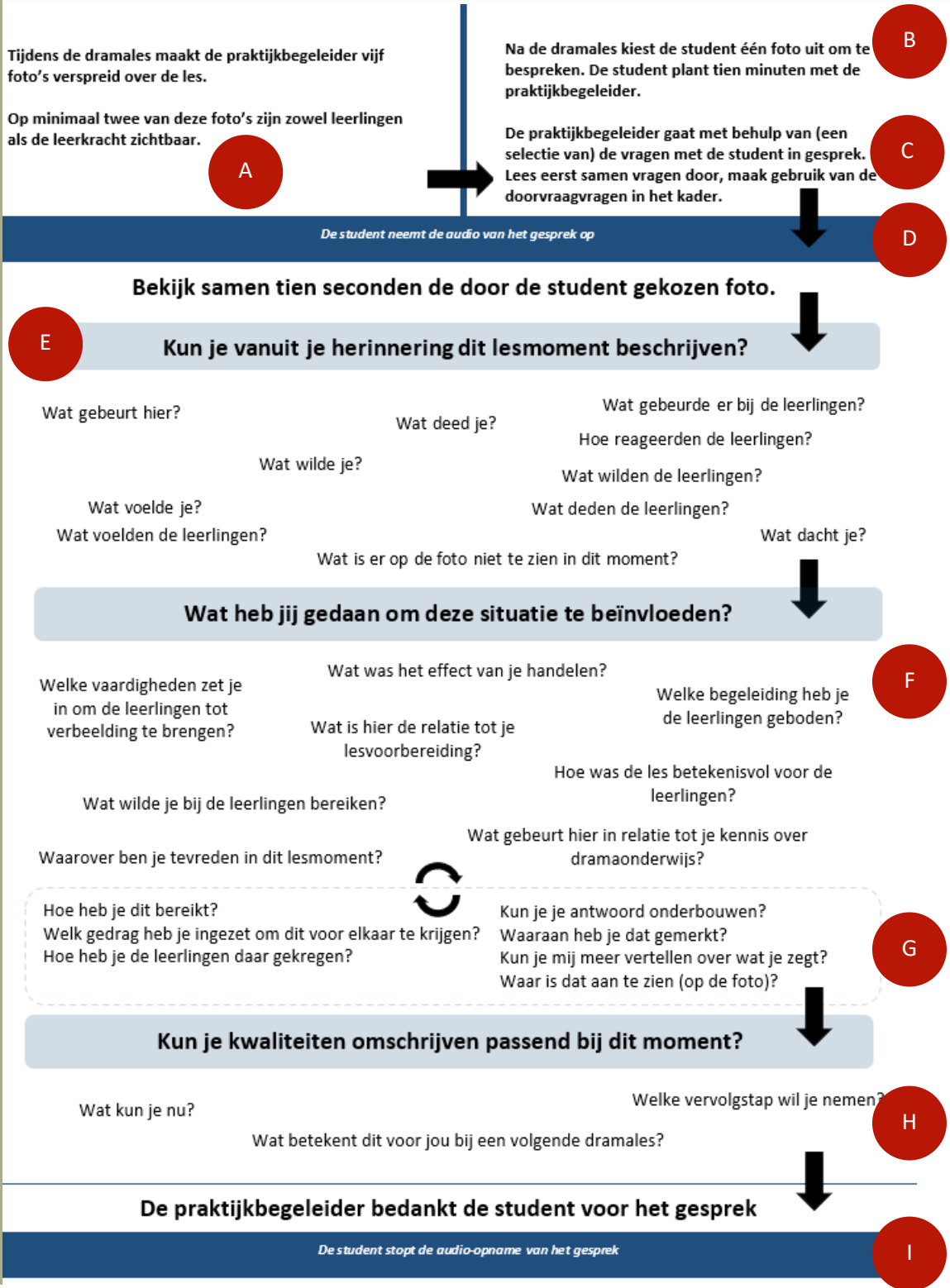

Verantwoording prototype fase 4

Verantwoording prototype fase 4: iedere letter correspondeert met een beknopte uitleg en toelichting in dit document waartoe de keuze is gekomen op basis van het onderzoek.

Algemeen:..... 2
 A..... 4
 B..... 5
 C..... 6
 D..... 7
 E..... 8
 F..... 9
 G..... 10
 H..... 11
 I..... 12
 Bronnen:..... 13

Algemeen:

Marijke Bouwhuis (persoonlijke communicatie, 7 oktober 2021), trainer beeldbegeleiding en auteur van het boek *de leraar in beeld* (Bouwhuis, 2020) geeft aan dat de foto reden is tot bezinning. Aanvullend geven praktijkbegeleiders (persoonlijke communicatie 6 oktober 2021) aan dat door met een foto te reflecteren bewuste of minder bewuste herinneringen uit de les naar voren worden gebracht. Reflectie is op deze wijze, gebruikmakend van de foto als stimulated recall, een bron van informatie en eventueel levert het een toekomstige richtlijn voor het handelen op (Gazdag et al., 2019). Dempsey (2010) vult aan dat door aan de hand van een stimulated recall (herinnering), in dit geval de foto, in gesprek te gaan er inzicht ontstaat in de mogelijke variëteit van opties van het handelen in de situatie en dat het gesprek over de foto helpt te begrijpen welke signalen belangrijk zijn voor de studenten om invloed uit te oefenen op de situatie. Zo wordt op het onmiddellijke gedrag gereflecteerd, en dat is belangrijk aldus (Korthagen, 2012). Door te reflecteren op het gedrag vindt de vorming van structuren in bewust plaats (Korthagen & Nuijten, 2019).

Gedurende het onderzoek (logboek: sandervandenbrink.nu/mke) zijn een aantal criteria vastgesteld. Deze zijn:

Voorafgaand aan het gesprek

- De foto kan worden bekeken door de student en praktijkbegeleider.
- De vragen kunnen worden gelezen door de student en praktijkbegeleider.

Foto:

- Over de les verspreid een aantal foto's nemen.
- Op minimaal twee foto's zijn zowel leerlingen als de leerkracht aanwezig.

Vragen:

- De door de student gekozen foto wordt besproken aan de hand van vaste vragen.
- De startvraag doet een beroep op het bredere verhaal achter de foto en gaat daarna pas in op achterliggende gevoelens, motieven en acties van leerlingen en leerkracht.
- In het begin van het begeleidingsgesprek wordt een koppeling naar de herinnering (de foto) gemaakt.
- De praktijkbegeleider dient door te vragen, zodat de student zijn uitspraken kan verdiepen en onderbouwen.
- Overlap tussen de vragen dient te worden vermeden.
- De vragen dienen niet als afvinklijst te voelen.
- In de vragen wordt actief naar vaardigheden van de student gevraagd. Hierbij dient oog te zijn voor vakdidactische vaardigheden.
- In de vragen wordt onderscheid gemaakt tussen materie, vorm en betekenis.
- Doorvragen als mogelijkheid moet duidelijk naar voren komen.
- Aan het einde wordt de student bedankt voor het gesprek.

In het prototype is zoveel mogelijk aan deze criteria voldaan.

De eerste vragen in het gesprek gaan of over het moment dat herinnerd wordt of wat er te zien is op de foto. De drie kernvragen (Kun je vanuit je herinnering dit lesmoment beschrijven?; Wat heb jij gedaan om deze situatie te beïnvloeden?; Kun je kwaliteiten omschrijven passend bij dit moment?) zijn hierbij een leidraad voor het gesprek. Deze vragen vertrekken vanuit de herinnering, de handeling en het benoemen van de competenties. De vragen zijn geïnspireerd op de vragen 'wat zie

je?', 'wat denk je ervan?', 'wat doe je ermee?' " (Rancièrè, 2007, p. 25). De drie kernvragen in het begeleidingsgesprek zijn wel concreter geformuleerd. De drie ondersteunende vragen bij de derde vraag ('kun je kwaliteit omschrijven passend bij dit moment?'): wat kun je nu?; wat betekent dit voor jou bij een volgende dramales?; en welke vervolgstap wil je nemen?, laten zien dat er ook beroep gedaan wordt op wat de student in actie kan zetten na het gesprek.

Tevens kennen deze drie vragen een opbouw die te relateren aan het spiraalmodel van Korthagen (2002), waarbij in de eerste fase er de handeling is waar de foto wordt gemaakt, de tweede fase er wordt gekeken naar wat er is gebeurd, in de derde fase er gekeken wordt naar wat de student vond dat er gebeurde en vervolgens leidt de vierde fase tot voornemen en leerwensen. In de vijfde fase, die niet in de werkwijze zit, wordt dit vervolgens toegepast.

Door de vragen als suggestie bij de foto te bieden heeft praktijkbegeleider ([bijlage 20](#)) de mogelijkheid om het gesprek binnen een kader diverse richtingen op te sturen. Studenten (focusgroep, persoonlijke communicatie, 17 januari 2022; focusgroep, persoonlijke communicatie, 12 april 2022) merken op dat de foto het startpunt is van het gesprek en hierna de hele les wordt besproken.

Er is gekozen voor drie vlakken van gelijke kleuren in het midden van het gesprek op basis van reacties van medestudenten Charissa Koek en Koen Crul (persoonlijke communicatie, 29 april 2022), die beide opleidingsdocent aan een pabo zijn. De middelste vraag was eerder rood, om onderscheid te maken tussen de vlakken, maar het leek bij hen alsof er een speciale betekenis achter zat. Op basis hiervan is besloten dezelfde kleurstelling als de andere vlakken te gebruiken. Daarnaast is het een printvriendelijk document, zodat de student niet wordt belet het eventueel uit te printen.

A

Marijke Bouwhuis (persoonlijke communicatie, 7 oktober 2021), trainer beeldbegeleiding en auteur van het boek *de leraar in beeld* (Bouwhuis, 2020) gaf aan dat de foto die gemaakt wordt eventueel criteria dient te hebben. Zoals bijvoorbeeld dat de leerlingen aan het werk zijn. Het feit dat op twee foto's leerlingen met de leerkracht zichtbaar dienen te staan komt voort uit het onderzoek waaruit bleek dat in de 1^e fase van het onderzoek ([bijlage p1](#)) waaruit bleek dat studenten een voorkeur hadden voor het bespreken van dergelijke foto's. Toch blijft, door de eis te stellen als twee van de drie, er de mogelijkheid voor verrassende andere lesmomenten.

De praktijkbegeleiders (persoonlijke communicatie, 6 oktober 2021) geven aan geen druk of stress te voelen bij het maken dergelijke foto's, waarbij er eventueel eisen worden gesteld.

B

De student kiest 10 minuten om de les te bespreken aan de hand van de foto en de student plant dit zelf. Dit om het eigenaarschap van het leerproces bij de student te leggen, in lijn met Bouwhuis (2020). Volgens praktijkbegeleiders (persoonlijke communicatie, 6 oktober 2021) is het haalbaar om tien minuten met de student deze gesprekken te voeren. Ook blijken de gesprekken uiteindelijk inderdaad ongeveer tien minuten te duren waarbij de student meestal net iets meer aan het woord is dan de praktijkbegeleider ([bijlage p1](#)).

C

Doordat er eerst tijd is om de vragen door te lezen kan de student alvast nadenken over mogelijk antwoorden en reflecties om zo diepgang in het gesprek te brengen ([bijlage p2](#)).

D

Zoals Latz (2017) aangeeft wanneer deze spreekt over de onderzoeksmethode photovoice is niet de foto maar het gesprek erover de data. Het opnemen van het gesprek is dan ook relevant. Daarnaast wordt opgemerkt (focusgroep, persoonlijke communicatie, 12 april 2022; [bijlage 19](#)) dat het gesprek dor het op te nemen kan worden teruggeluisterd en dat tot inzicht leidt. In dezelfde focusgroep wordt ook opgemerkt door één respondent dat door het gesprek op te nemen de feedback van de praktijkbegeleider positiever was. Dat laatste is dan weer in lijn met Bouwhuis (2020) die aangeeft dat de feedback of opmerkingen van een beeldbegeleider niet meteen de aandachtspunten moeten uitlichten, maar juist de positieve punten dienen uit te lichten voor een gevoel van competentie.

E

- 10 seconden bekijken

Omdat er tijd moet zijn om een beeld te bekijken, maar er daarna wel in gesprek dient te worden gegaan, wordt deze tijd gegeven. De deelnemers of praktijkbegeleiders hebben in het onderzoek niet opgemerkt dat dit te kort of te lang zou zijn.

- De vragen

Bij effectief opleiden gaat erom dat de persoon, praktijk en theorie verbonden worden, waarbij de dimensies van denken, voelen en willen in de persoon sterk verweven zijn (Korthagen, 2012). In de tweede fase van het spiraalmodel van Korthagen (2002, p. 16-17) gaat het erom te reflecteren op de handeling om dit reflecteren te concretiseren kun je de vragen 'wat was de context?', 'wat wilde ik?', 'wat voelde ik?', 'wat dacht ik?', 'wat deed ik?', 'wat wilden de leerlingen?', 'wat voelden de leerlingen?', 'wat dachten de leerlingen?' en 'wat deden de leerlingen?' stellen.

- Specifieke vraag

De vraag: 'wat is er niet te zien op de foto in dit moment?' komt voort uit de photovoice methode (Latz, 2017) die aangeeft dat een foto een bewust gekozen kader van de fotograaf is en het dus ook relevant kan zijn om te vragen wat er rondom het kader nog te zien is.

F

Door specifieke vragen te stellen in gesprekken naar aanleiding van fragmenten relateert de deelnemer zijn kennis over en binnen de handeling aan aspecten buiten dit ene moment en kan zo toelichten waarom ze op deze wijze handelden (Gazdag et al., 2019). De student stelt, in lijn met Korthagen (2002), zich vragen die het startpunt vormen van het leerproces waarin kennis een belangrijke rol speelt. De kennis construeert en verbindt de student in deze inductieve benadering met zijn al bestaande kennis en opvattingen. Kennis wordt hiermee verbonden met de persoon van de student. Er ontstaat, in lijn met de derde fase van Korthagen 's spiraalmodel, samenhang tussen de antwoorden.

De algemene vraag: 'wat heb je gedaan om deze situatie te beïnvloeden?' komt voort uit de vraag 'wat is het effect van je houding op die leerlingen?' (Marijke Bouwhuis, persoonlijke communicatie, 7 oktober 2021).

- Specifieke vraag

→ 'Welke vaardigheden zet je in om de leerlingen tot verbeelding te brengen?'

Omdat Heijdanus-de Boer et al. (2016), en dit in de tweede herziene druk van *Spelend leren en ontdekken* (Heijdanus-de Boer, 2022) ook blijkt, dat een eerstejaarsstudent (waar dit begeleidingsgesprek zich op richt) dient te weten hoe deze verbeelding bij de leerlingen stimuleert heeft deze vraag een plek gekregen. Daarnaast heeft deze vraag de plaats links bovenin gekregen, omdat zoals opleidingsdocent drama Ronald Hueskens (persoonlijke communicatie, 8 maart 2022) aangaf ook de plaats van de vragen van belang is omdat we van boven naar beneden en van links naar rechts lezen. Deze vraag is zeer vakspecifiek en kent daarom deze plek.

→ 'Wat is hier de relatie tot je lesvoorbereiding?' / 'Wat gebeurt hier in relatie tot je kennis over dramaonderwijs?'

Deze vragen doet een beroep op de kennis van dramaonderwijs. Opvallend is dat de studenten ([bijlage p1](#); [bijlage p2](#)) dus op deze manier gaan verwijzen naar de lesstructuur. Aangezien de leerkracht verantwoordelijk is voor deze lesstructuur (De Nooij, 2021) wordt op deze wijze dit aspect besproken. De context van de vragen is net anders, de ene vraag is specifiek op de kennis van het dramaonderwijs in relatie tot de voorbereiding en de andere geeft ruimte om uit te wijden in de breedte. In de mogelijkheid om bijvoorbeeld te verwijzen naar het MVB-model (Heijdanus-de Boer et al., 2016). Veelal verwijzen de studenten dan eerder naar hoe ze meespelen om de leerlingen verder te krijgen ([bijlage p1](#); [bijlage p2](#)).

→ 'Hoe was de les betekenisvol voor de leerlingen?'

De vraag is toegevoegd naar aanleiding van de laatste fase ([bijlage p2](#)) van het onderzoek om zo een direct verband met de betekenis uit het MVB-model (Heijdanus-de Boer et al., 2016) te leggen. Of deze toevoeging dit effect oplevert zal een vervolg moeten uitwijzen.

→ 'Waarover ben je tevreden in dit lesmoment?'

Deze vraag doet een beroep op het gevoel van competentie, dat belangrijk is bij beeldbegeleiding (Bouwhuis, 2020).

G

Uit de transcripten van de gesprekken ([bijlage p1](#); [bijlage p2](#)) bleek dat er nauwelijks werd doorggevraagd door de praktijkbegeleiders. Er werd aangegeven dat de praktijkbegeleiders dit niet altijd kunnen (focusgroep, persoonlijke communicatie, 12 april 2022) of hier geen training in krijgen ([bijlage 20](#)). Ook vanuit de theorie wordt dit herkend als Korthagen (2012) aangeeft dat er de neiging is om oppervlakkig te reflecteren.

Hierom is besloten de doorvraagvragen in een apart kader met herhalingsymbool te plaatsen.

- Specifieke vraag
- ➔ De vraag ‘waaraan heb je dat gemerkt?’ is een concrete afgeleide van *Visual Thinking Strategies* (Yenawine, 2021) waarbij observaties die in beeld worden gedaan dienen te worden gevalideerd. In dit boek geeft Yenawine aan dat er de ruimte is om te onderzoeken met de drie vragen (en afgeleiden ervan) van *Visual Thinking Strategies* om (beelden) te duiden. Deze vraag doet dus een beroep op het valideren van gedane observaties.
- ➔ De vraag ‘hoe heb je dit bereikt?’ is doorvraagvraag die naar aanleiding van een besprek met beeldcoach Marijke Bouwhuis (persoonlijke communicatie, 7 oktober 2021) is toegevoegd.

H

De vragen 'wat kun je nu?', 'Wat betekent dit voor jou bij een volgende dramales?' en 'welke vervolgstap wil je nemen?' komen voort uit een interview met Marijke Bouwhuis, trainer beeldbegeleiding en auteur van het boek *de leraar in beeld* (Bouwhuis, 2020). Zij gaf aan dat op deze wijze het handelen wordt besproken en eventuele patronen worden geconcretiseerd. De alternatieven voor het handelen die door de student benoemd worden in het gesprek zijn er vooral voor de student en dienen concreet te zijn (Korthagen, 2002). Dit laatste is in lijn met Gazdag et al. (2019) en Dempsey (2020) die beschrijven dat een werkwijze op basis van een stimulated recall methode altijd persoonsgebonden is.

|

Door het gesprek af te ronden en de student te bedanken blijft de relatie bewaard. Zo is duidelijk dat het gesprek en de reflectie ten einde is (Bouwhuis, 2020). Opvallend was dat in de eerste gesprekken ([bijlage p1](#)) van dit onderzoek dit nauwelijks aan de hand was. Het gesprek lijkt hiermee niet afgesloten. Daarom is dit toegevoegd in de latere fase ([bijlage p2](#)).

Bronnen:

Bouwhuis, M. (2020). *De leraar in beeld*. Pica.

Dempsey, N. P. (2010). *Stimulated Recall Interviews in Ethnography*. *Qualitative Sociology*, 33(3), 349–367. <https://doi.org/10.1007/s11133-010-9157-x>

Gazdag, E., Nagy, K., & Szivák, J. (2019). “*I Spy with My Little Eyes. . .*” *The use of video stimulated recall methodology in teacher training – The exploration of aims, goals and methodological characteristics of VSR methodology through systematic literature review*. *International Journal of Educational Research*, 95, 60–75. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2019.02.015>

Heijdanus-De Boer, E. H., Van Nunen, A., Boekel, H., Carp, D., & Van der Veer-Borneman, P. (2016). *Spelend leren en ontdekken*. Coutinho.

Heijdanus-De Boer, E., Van den Brink, S., Boekel, H., Carp, D., Van Nunen, A., & Van der Veer, P. (2022). *Spelend leren en ontdekken*. Coutinho.

Korthagen, F., Koster, B., Melief, K., & Tigchelaar, A. (2002). *Docenten leren reflecteren*. Uitgeverij Nelissen.

Korthagen, F. A. J. (2012). *Over opleiden en reflecteren: Ongemakkelijke waarheden en wenkende perspectieven*. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 33(1), 4-11.

Korthagen, F., & Nuijten, E. (2019). *De kracht van reflectie*. Boom Lemma.

Latz, A. O. (2017). *Photovoice Research in Education and Beyond*. Taylor & Francis.

De Nooij, H. (2021). *Kijk op spel*. Noordhoff.

Yenawine, P. (2021). *Visual thinking strategies*. SWP